

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-63-8/18-27/
Podgorica, 12. jul 2018. godine

INFORMACIJA
O POSJETI PREDSJEDNIKA I ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I
SLOBODE DNEVNOM CENTRU ZA DJECU SA SMETNJAMA U RAZVOJU I
OSOBE SA INVALIDITETOM U NIKŠIĆU-SEKTORU B,
održanoj 10. jula 2018. godine

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore organizovao je posjetu Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću- Sektoru B u skladu sa Planom aktivnosti Odbora za 2018. godinu.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković i članovi Odbora Mirsad Murić, dr Suad Numanović i Momčilo Martinović, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković, zamjenica Zaštitnika za prava djece, mladih i socijalno staranje Snežana Mijušković, generalni direktor Direktorata za javno zdravlje i programsku zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Miro Knežević, samostalna savjetnica I u Direktoratu za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Aleksandra Popović, koordinatorka u Programu dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori Ida Ferdinandi i direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ Milisav Korać održali su sastanak sa predsjednikom Opštine Nikšić Veselinom Grbovićem, predsjednikom Skupštine opštine Radivojem Lalom Nikčevićem, potpredsjednikom Opštine Draganom Perovićem, glavnim administratorom Veselinkom Jauković, sekretarom Sekretarijata za kulturu, sport, mlade i socijalno staranje Milanom Koraćem i direktoricom Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom Radojkom Koprivicom.

Nakon sastanka posjetili su Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom- Sektor B gdje im se pridružio i Goran Kušević, generalni direktor Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

*****

Na sastanku sa rukovodstvom Opštine Nikšić učesnici posjete su upoznati sa aktivnostima Opštine u zaštiti ranjivih grupa stanovništva.

Predsjednik Opštine Veselin Grbović je saopštio da su adaptacijom prostorija nekadašnje mjesne zajednice i otvaranjem Sektora B Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom stvoreni idealni uslovi za boravak ovih lica, čime se doprinosi njihovoj integraciji u širu društvenu zajednicu. Istakao je da bi poslanici prilikom usvajanja zakona više pažnje trebalo da posvete finansijskom aspektu i da za poslove koji su u nadležnosti opština obezbijede adekvatna sredstva. Nije dovoljno da se određeni servisi otvore i u početku finansiraju putem projekata i evropskih fondova, a da njihovo kasnije finansiranje i održivost bude u nadležnosti lokalnih samouprava.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je naglasio da raznolikost Delegacije, koja je na poziv Odbora u posjeti Nikšiću, svjedoči o veoma kvalitetnoj saradnji koju Odbor ima sa nadležnim državnim organima, međunarodnim organizacijama i

nevladinim sektorom, što se realizuje kroz multisektorski pristup ovog Odbora u cilju postizanja većeg stepena poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda. Odbor se ne bavi samo zakonodavnim aktivnostima, već veliku pažnju posvećuje praćenju implementacije zakona, što je posebno važno ako se ima u vidu da su zakoni uglavnom dobri, ali se više mora raditi na njihovoj implementaciji. Smatra da građane treba upoznati sa pravima i obavezama, što Odbor čini održavanjem javnih tribina širom Crne Gore. Cilj ove posjete nije kontrola rada Dnevnog centra, već da se učesnici direktno uvjere u način na koji funkcioniše, odnos zaposlenih prema korisnicima i da se institucija ohrabri zbog svih napora koje preduzima u ostvarenju humane misije.

Predsjednik Odbora je mišljenja da licima sa invaliditetom, kao ranjivoj kategoriji treba posvetiti posebnu pažnju, ne zbog sugestija Evropske komisije, već radi poboljšanja kvaliteta života i njihove inkluzije i socijalizacije. Uputio je pohvale Opštini Nikšić koja pokazuje posvećenost ovim licima i koja je učinila pionirski iskorak otvaranjem Sektora B namijenjenog osobama sa invaliditetom sa 27 i više godina starosti, čime će se, u skladu sa njihovim mogućnostima, pripremiti za samostalni život.

Predsjednik Duković je saglasan da lokalne samouprave u dijelu finansiranja treba ojačati, ali je i siguran da svako ko ima volju i želju da pomogne svojim sugrađanima, može pronaći adekvatna sredstva.

Prema podacima Ministarstva rada i socijalnog staranja i na osnovu potpisanog Memoranduma o razumijevanju za osnivanje JU Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom između Ministarstva i Opštine Nikšić (29. 05. 2017. godine), Ministarstvo će obezbijediti: informacije koje su relevantne za osnivanje Dnevnog centra; dati punu podršku u vidu stručne i tehničke pomoći u implementaciji aktivnosti relevantnih za funkcionisanje Dnevnog centra; obezbijediti nesmetan kontakt sa predstavnicima drugih relevantnih institucija i organizacija u cilju izvršenja planiranih aktivnosti; finansirati boravak korisnika Dnevnog centra u visini od 150,00 eura po korisniku (po kom osnovu oko 5000 eura na mjesečnom nivou pripada Dnevnom centru u Nikšiću) i finansirati zarade zaposlenih u periodu od tri godine, počev od 1. 09. 2017. godine (najviše do 50.000,00 eura po godini). Ministarstvo rada i socijalnog staranja iznos od 150,00 eura po korisniku opredjeljuje za sve Dnevne centre u Crnoj Gori.

U skladu sa članom 3 Memoranduma, Opština Nikšić će: sarađivati sa MRSS u osnivanju Dnevnog centra; izvršiti izmjene u nazivu Ustanove i finansirati zarade zaposlenih po protoku perioda za koji se Ministarstvo obavezalo.

Predsjednik Skupštine opštine Nikšić Radivoje Lala Nikčević smatra da bi prije donošenja zakona trebalo analizirati mogućnost njihovog implementiranja. Istakao je da je Opština Nikšić realizovala brojne aktivnosti u oblasti socijalne zaštite, počev od otvaranja Dnevnog centra 2010. godine, preko proširenja njegove djelatnosti otvaranjem Sektora B u septembru 2017. godine, do otvaranja tri dnevna boravka za stare i Vešeraja koji mogu koristiti Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i dnevni boravci za stare. Planiraju i otvaranje Doma za stare. Takođe, 2011. godine je obezbijedeno 12 stanova za penzionere, dok je prošle godine obezbijedeno dodatnih 75 stanova za ovu populaciju. Posljednjih godina u napuštenim domovima mjesnih zajednica, nakon namjenske adaptacije, otvaraju se zdravstvene ambulante i vrtići. Na taj način će Skupština opštine Nikšić na predstojećoj sjednici razmatrati odluke o ustupanju prostorija u vlasništvu Opštine Nikšić Ministarstvu prosvjete radi otvaranja vrtića u naseljima Vir i Humci. Zaključio je da je Opština Nikšić spremna da prihvati kvalitetne ideje i brzo reaguje kako bi doprinijela njihovoj realizaciji, a razmjena ideja i iskustava posredstvom Zajednice opština za njih je veoma važna.

Direktorica Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom Radojka Koprivica je istakla da Nikšić ima jednu od najboljih socijalnih karti u Crnoj Gori. Mišljenja je da je Dnevni centar u proteklih osam godina opravdao svoje postojanje. U

poređenju sa sličnim servisa u državama iz okruženja i Evrope, smatra da je Dnevni centar u Nikšiću dosegao vrhunске standarde u ovoj oblasti. Informisala je da Sektor B predstavlja produžetak servisa koji pruža Sektor A Dnevnog centra i da njegovo funkcionisanje zahtijeva velika sredstva u dijelu podrške za korisnike u čemu im pomaže Ministarstvo rada i socijalnog staranja, koje u početne tri godine finansira i zaposlene, nakon čega te obaveze preuzima lokalna samouprava. U Sektoru B borave korisnici Dnevnog centra iz Sektora A koji prelaze nakon prestanka prava korišćenja usluga Centra zbog starosne granice. U ovom trenutku u Sektoru B boravi 12 korisnika - četiri osobe starije od 27 i osam korisnika preko 24 godine starosti. Ubuduće planiraju da u Sektoru A budu smještena samo djeca do 18 godina, a da Sektor B bude za osobe sa invaliditetom starije od 18 godina.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da su se sa zadovoljstvom odazvali pozivu Odbora za ljudska prava i slobode, koji njeguje jako dobru praksu kojom na licu mjesta provjerava kako se zakoni sprovode u lokalnim zajednicama. Smatra da bi bilo dobro da i drugi skupštinski odbori slijede ovu praksu. Podsjetio je da je država Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti utvrdila ovaj servis za osobe sa invaliditetom, što je pozitivno. Međutim, dio servisa koji se odnosi na odrasle osobe sa invaliditetom, u skladu sa Zakonom, treba da finansiraju lokalne zajednice, a prilikom donošenja Zakona nijesu postojali precizni pokazatelji da li lokalne zajednice imaju izvorne prihode i mogu li obezbijediti ta sredstva. Otvaranje Sektora B u Nikšiću je pionirski potez, što je za svaku pohvalu i Zaštitnik očekuje da i druge opštine što prije slijede ovaj primjer, za šta bi država trebala da ima više sluha, jer lokalne zajednice isto ne mogu same finansirati i u tom pravcu treba normativno utvrditi određena prelazna rješenja.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je naglasio da Servis 27+ ne treba da bude otvoren samo za bivše korisnike Dnevnog centra, već mora biti jednako pristupačan i dostupan svim drugim osobama sa invaliditetom koje imaju ozbiljne potrebe za boravkom u ovakvom centru. Važno je da ovaj servis ne ostane ograničen samo na dio populacije, već ga treba otvoriti za sve osobe koje ispunjavaju zakonske uslove.

Poslanik dr Suad Numanović smatra da posvećenost osobama sa invaliditetom u Nikšiću svjedoči o senzibilitetu lokalnog stanovništva prema ovoj ranjivoj populaciji. Iako je svjestan problema finansiranja, smatra da se pravilnom raspodjelom sa državnog na lokalni nivo, mogu obezbijediti dodatna sredstva, kao i od evropskih fondova i adekvatnim korišćenjem sredstava iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Takođe, kad se osobe sa invaliditetom integrišu, moguće ih je zaposliti i od sopstvenih zarađenih sredstava bi mogli plaćati boravak u ovim centrima.

Milisav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ koja okuplja 20 lokalnih udruženja smatra da otvaranje Sektora B svjedoči sa kojom pažnjom se Opština Nikšić odnosi prema osobama sa invaliditetom. Izrazio je žaljenje što druge opštine, među kojima su i određene sa primorja, ne slijede primjer Opštine Nikšić. Sugerisao je da članovi Odbora u narednom periodu posjete i neku od takvih opština kako bi ih podstakli da preduzmu konkretne aktivnosti na unapređenju položaja osoba sa invaliditetom. Izrazio je spremnost da Savez „Naša inicijativa“ učestvuju u nekom od projekata koje realizuje Dnevni centar u Nikšiću kako bi se doprinijelo poboljšanju položaja ovih lica.

POSJETA DNEVNOM CENTRU ZA DJECU SA SMETNJAM U RAZVOJU I OSOBE SA INVALIDITETOM U NIKŠIĆU- SEKTORU B

Tokom obilaska Sektora B Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom učesnici su se uvjerali da se rad u ovom Sektoru uglavnom zasniva na radno okupacionoj terapiji i okupaciji sportom kako bi se doprinijelo integraciji osoba sa invaliditetom u širu društvenu zajednicu u skladu sa njihovim sposobnostima.

Za svakog korisnika, u skladu sa njegovim mogućnostima, razvijen je individualni program. Implementacijom dva IPA projekta prekogranične saradnje sa Bosnom i Hercegovinom i sa Srbijom, konkretno sa Ustanovom „Vladimir Nazor“ iz Sarajeva zaposleni u Dnevnom centru su razmijenili iskustva u oblasti radno-okupacione terapije. Učesnici posjete su bili u prilici da isprate radionicu radno-okupacione terapije koja se odnosila na izradu predmeta od drveta, gline i gipsa. Ponedjeljkom i srijedom u Sektoru A i B ove Ustanove realizuju se kulinarske radionice. Sprovode i art radionice, a planiraju i organizaciju izložbe radova korisnika Dnevnog centra. Redovno se održavaju sportske aktivnosti, a u saradnji sa Specijalnom olimpijadom Crne Gore učestvuju na nacionalnoj specijalnoj olimpijadi i lokalnim takmičenjima. Takođe, organizuju brojne izlete za korisnike ove ustanove.

S obzirom na to da nije riječ o zdravstvenoj ustanovi, fizioterapeut korisnicima pruža usluge elementarne rehabilitacije. Direktorica Dnevnog centra smatra da bi na adekvatan način trebalo regulisati položaj medicinskih sestara koje rade u Centru, jer tu ne mogu da obavljaju stručnu praksu, niti da polažu stručni ispit. Prilikom obezbijeđenog prevoza korisnika uvijek je prisutna medicinska sestra, a svi zaposleni su pohađali kurs prve pomoći.

Poslanici, članovi Odbora, kao i predstavnici drugih državnih organa, učesnici Posjete, ostali su uskraćeni za informaciju koliko ima stalno zaposlenih za rad s odraslim licima, korisnicima Sektora B 27 +, njih 10, odnosno 12, njihovoj strukturi-specijalnosti, ali i za iznos sredstava do sada opredijeljenih od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja, koje je u skladu sa Memorandumom preuzelo obavezu finansiranja zarada ovih lica.

Kada je riječ o Sektoru A saopšteno je da troje djece pohađa i redovnu školu i Dnevni centar gdje su uključeni u pojedine njihove aktivnosti.

Dnevni centar ima veoma dobru saradnju sa Ekonomsko-ugostiteljskom školom, Osnovnom školom iz Župe i sa Filozofskim fakultetom, čiji studenti psihologije pohađaju stručnu praksu u ovoj Ustanovi. Izuzetna je saradnja sa Opštinom, Ministarstvom rada i socijalnog staranja, UNICEF-om i udruženjima roditelja. Takođe, veoma je bitna međusobna razmjena iskustava 13 dnevnih centara koji funkcionišu u Crnoj Gori.

Na licima korisnika vidljivo je bilo zadovoljstvo zbog boravka u Ustanovi i posvećenog odnosa zaposlenih prema njima. Zaposleni su saopštili da im nije teško raditi sa ovim licima i da su rezultati njihovog rada već vidljivi, a roditelji osoba sa invaliditetom, u razgovoru sa učesnicima posjete, nijesu krili zadovoljstvo zbog usluga i sigurnosti koja se pruža njihovoj djeci.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je ovo vizionarski projekat Opštine Nikšić kojoj je uputio pohvale, uz ocjenu da bi unapređenje ljudskih prava bez ovakvih institucija bilo veoma teško. Pozvao je ostale dnevne centre u Crnoj Gori da u skladu sa mogućnostima u svojim sredinama otvore slične servise za odrasle osobe sa invaliditetom.

Pored dnevnog boravka, sobe za radno-okupacionu i sportsku terapiju, učesnici su obišli i okolinu Sektora B i ocijenili da prirodni ambijent takođe može pozitivno uticati na lica koja borave u ovoj Ustanovi.

S obzirom da je pod istim krovom i Dnevni boravak za stare, učesnici su ga obišli i razgovarali sa korisnicima.

Više informacija o Dnevnom centru:

U okviru Nacionalnog akcionog plana za djecu koji se realizuje preko lokalnih akcionih planova Opština Nikšić, u partnerstvu sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Udruženjem roditelja, je osnovola Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju koji je počeo sa radom 15. juna 2010.

Postupak sticanja korisničkog prava u Dnevnom centru počinje podnošenjem zahtjeva Centru za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik, koji donosi Rješenje o odobravanju dnevnog smještaja (boravka) u Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom.

Zaključno sa 31.decembrom 2017. godine u Dnevnom centru korisničko pravo imalo je 30 korisnika, što je maksimum kapaciteta ove ustanove.

U septembru 2017. godine, u skladu sa Memorandumom o saradnji Ministarstva rada i socijalnog staranja i Opštine Nikšić, djelatnost Ustanove je proširena na socijalnu zaštitu lica sa invaliditetom iznad 27 godina, koja se realizuje u prostorijama Sektora B, površine 300m² u naselju Duklo, adaptiranim u skladu sa potrebama korisnika.

Za realizaciju ovog programa Vlada Crne Gore je uložila od 356 000 eura, tako što je Uprava za imovinu kupila objekat u vrijednosti 85.000 eura, a za adaptaciju i opremanje je izdvojeno 270 000 eura.

Otvaranjem ovog Sektora lica sa invaliditetom nastavljaju da budu u programu podrške života u zajednici, koji im uz blagodeti porodičnog okruženja obezbjeđuje odgovarajuću pomoć i podršku u periodu njihovog dnevnog boravka u ustanovi, a što je u njihovom najboljem interesu i u skladu sa standardima socijalne zaštite. Takođe, u skladu sa Konvencijom UN o pravima djeteta koja propisuje zaseban boravak djece i odraslih, korisnici koji su stariji od 18 godina postepeno će prelaziti iz Sektora A u Sektor B.

Takođe, Sektor B Dnevnog centra je 26. marta 2018. godine, otvorio vrata za dvanaest korisnika - četiri korisnika starija od 27 godina, bivše korisnike usluga Dnevnog centra koji zbog zakonskih ograničenja, usled dostizanja starosne granice, nijesu mogli koristiti usluge dnevnog boravka i osam korisnika starijih od 24 godine koji su postojeći korisnici usluge dnevnog boravka. Na ovaj način je riješen problem diskontinuiteta ovog servisa za lica koja su navršila 27 godina. Ministarstvo rada i socijalnog staranja je u skladu sa Memorandumom preuzelo obavezu finansiranja zarada za zaposlene u sektoru B u naredne tri godine, nakon čega ovu obavezu preuzima Opština.

U okviru Sektora B rad se uglavnom zasniva na radno - okupacionoj terapiji, okupaciji sportom i aktivnostima koje teže integraciji osoba sa invaliditetom u širu društvenu zajednicu u skladu sa njihovim sposobnostima.

Otvaranju Sektora B prethodio je niz aktivnosti kojima su zadovoljeni zakonski, tehnički i organizacioni uslovi za pružanje usluga dnevnog boravka.

Za sticanje zakonskih uslova za početak rada Sektora B, neophodno je bilo:

- Donijeti novu Odluku o osnivanju ustanove, u kojoj je sadržano proširenje djelatnosti na osobe sa invaliditetom starije od 27 godina. Odluku o osnivanju je donijela Skupština opštine Nikšić na sjednici od 18. oktobra 2017. godine;

- Donijeti novi Statut koji je usklađen sa Odlukom o osnivanju. Statut je donešen u novembru 2017. godine, a stupio je na snagu davanjem saglasnosti od strane Skupštine opštine Nikšić, 20. decembra 2017. godine;

- Uraditi novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u skladu sa proširenjem djelatnosti i potrebama otvaranja novih radnih mjesta u Sektoru B. Pravilnik je donešen u novembru 2017. godine. Saglasnost na njega dao je predsjednik Opštine, a stupio je na snagu 20. novembra 2017. godine;

- Ispunjenjem zakonskih uslova objavljen je oglas za popunu radnih mjesta 13. decembra 2017. godine, a nakon donošenja Rješenja o prijemu i isteka roka za žalbe, novi radnici su potpisali ugovore o radu 29. decembra 2017. godine.

U periodu od 20. januara 2018. do 20. marta 2018. godine, novozaposleni radnici su stekli neophodna teorijska i praktična znanja u radu s osobama sa invaliditetom, od primjene procedura rada u dnevnim centrima, do pružanja prve pomoći.

Uporedo sa izradom pravnih akata, radilo se na pribavljanju atesta neophodnih za tehnički prijem i upotrebu objekta.

Važno je istaći da je 19. juna 2018. godine, Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću, shodno Zakonu o socijalnoj i dječijoj zaštiti, među prvima u Crnoj Gori stekao Licencu za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković